

Justitiedepartementet

Yttrande över En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Jönköpings kommun har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).

Utredningens förslag

I dagsläget döms lagöverträdare i åldern 15–17 år, som begår den grävsta brottsligheten, som regel inte till fängelse utan till sluten ungdomsvård. Detta är en frihetsberövande påföljd som avtjänas på särskilda ungdomshem som drivs av Statens Institutionsstyrelse (SiS).

Utredningen föreslår att barn och unga som döms för allvarliga brott ska dömas till fängelse i stället för sluten ungdomsvård. Fängelsepåföljden ska verkställas på särskilda ungdomsavdelningar på Kriminalvårdens befintliga anstalter.

Utredningen föreslår att förändringarna träder i kraft 1 januari 2028.

Jönköpings kommuns synpunkter

Jönköpings kommuns sammantagna bedömning är att flera delar i utredningen behöver belysas ytterligare, då konsekvenserna rör minderåriga och innebär ett perspektivskifte i synen på påföljd för unga personer.

Jönköpings kommun anser att det är absolut nödvändigt att verkställigheten av frihetsberövande påföljder kan ske på ett sätt som också säkerställer de rättigheter som FN fastställt genom Barnkonventionen och som Sverige genom lag förbundit sig att följa.

Att det är ett barn som är förövare får aldrig sättas åt sidan. Detsamma gäller samhällets ansvar för att ge barnet en möjlighet till en bättre framtid.

Barn har andra behov än vuxna när det gäller att upprätthålla sin fysiska och psykiska hälsa. Flera aspekter måste säkerställas, däribland vård och behandling, trygghet, skolgång, fritidsaktiviteter samt möjlighet att träffa familj. Mot bakgrund av att Kriminalvården idag helt saknar erfarenhet att möta denna målgrupp, bör ett eventuellt byte av huvudman föregås av ett noga underbyggt och förberedande utredningsarbete. Jönköpings kommun bedömer att dessa delar inte är tillräckligt belysta i föreliggande betänkande.

Kriminalvårdens verksamhet är redan idag hårt belastad, och har svårt att rekrytera medarbetare utifrån nuvarande uppdrag. Förslagen i utredningen ställer stora krav på omställning parallellt med en utökning av verksamheten i ett redan

svårt pressat läge. Jönköpings kommun förespråkar i första hand därför ytterligare utredning och analys av om SiS verksamhet och organisationsstruktur kan utvecklas för att möta de målsättningar som presenteras i betänkandet. Inom SiS organisation finns en uppbyggd erfarenhet och struktur kring utbildning och behandlingsinsatser av unga lagförbrytare.

Det är dock viktigt att betona att det inom SiS finns stora behov av ett intensifierat arbete avseende rymningssäkerhet, då ett flertal avvikelser under året avslöjat oacceptabla brister. Det är av yttersta vikt att brottsoffer känner en trygghet efter meddelad dom, och att medborgarnas tillit till samhällets förmåga att verkställa påföljder för allvarliga brott inte äventyras.

Ytterligare ett viktigt perspektiv handlar om att förhindra återfall i brott efter avtjänad påföljd. Det saknas empiriskt stöd för att fängelsestraff har större effekt på ungas återfall i brott än slutna ungdomsvård. Det som enligt evidensen har viss effekt innefattar vissa behandlingsinsatser. Fokus bör därför vara på att utveckla dessa delar, oberoende vilken myndighet som står för påföljdens verkställande. Utgångspunkt i en fördjupad analys bör vara hur dessa förebyggande insatser bäst genomförs, och inom vilken myndighet. En viktig aspekt för att förhindra återfall handlar även om eftervård och utslussning efter avtjänad påföljd. Dessa delar berörs endast övergripande i utredningen.

Jönköpings kommun anser även att frågan som rör kompetensförsörjning behöver utredas ytterligare. För att förslagen ska nå önskad effekt, och för att inte minst barnrättsperspektivet ska kunna säkerställas, är tillgång till personal med rätt kompetens avgörande. Detta oberoende vilken myndighet som ansvarar för verkställande.

JÖNKÖPINGS KOMMUN

Ann-Marie Nilsson
Kommunalråd

Johan Fritz
Stadsdirektör